

УДК: 378.14371.335:778.5

ДИСТАНТТЫК БИЛИМ БЕРҮҮДӨ МУЛЬТИМЕДИАЛЫК ЛЕКЦИЯЛАРДЫН
КОМПЛЕКСИН ПАЙДАЛАНУУ МҮМКҮНЧҮЛҮКТӨРҮ ЖАНА НАТЫЙЖАЛУУЛУГУАвазова Э.Т.
ОшМУ, Ош шаары**Аннотация**

Макалада педагогикалык багытта билим алган студенттер үчүн дистанттык окутууда мультимедиаалык лекциялардын комплексин пайдалануунун артыкчылыгын жана натыйжалуулугун көрсөтүү менен бирдикте, толук билим алууга шарттуу мүмкүнчүлүк түзүлөөрү тастыкталган.

Abstract

This article is considered the question on features multimedia lectures for students of a pedagogical direction in continuing education.

Адамзаттын өнүккөн маалыматтуу коммдо жашап жаткандыгын мамлекеттин коммуникациялык инфраструктурасы менен байланыштырса болот. Мындай коом учурдун талабына ылайык маанилүү маалыматтар менен эркин таанышууга жана колдонууга мүмкүнчүлүк бербестен адамдардын өз ара байланыштарын чындоого шарт түзүп, билим алууга да кулачын кенен жаят.

Ошондуктан, коомду маалыматташтыруу процесси жаңы маалыматтык коммуникациялык технологиялардын жардамы менен адамдардын өз ара карым-катнашы жана байланыштары аркылуу иш жүзүнө ашат [1].

Мамлекеттин туруктуулугу анын социалдык жана экономикалык жактан өсүп өнүгүүсү, калыптанышы түздөн-түз билим берүү системасынын түзүлүшүнөн жана квалификациясы жогору адистерден көз каранды болору талашсыз. Себеби студенттерди жана окуучуларды окутууда педагогдон көп жылдык тажрыйбаны, методикалык камсыздыкты жана жоопкерчиликти талап кылат. Келечектеги адистин билим-илимге толук камсыз болушу жана чыгармачылык инсан болуп калыптанышы ЖОЖдун гана эмес, ошондой эле бүткүл коомчулуктун башкы көйгөйү болуп саналат. Окутуунун бардык этаптарында интеллектуалдык потенциалын жогорулатуу, активдүүлүккө үйрөтүү, өз алдынча ишмердүүлүгүн, билгичтигин жана көндүмдөрүн арттыруу маселелерине көңүл буру өтө зарылчылыкта турат.

Бүткүл маалыматтык ресурстарды виртуалдык чөйрөгө өткөрүүдө негизги орунду мультимедиаалык технология аныктайт. Окуу процессине натыйжалуу моделдерин киргизүү менен студенттин маалыматтык маданиятын калыптандырууга көмөк көрсөтүлөт. Окутууда мультимедиаалык технологияны колдонуунунун өзгөчөлүктөрү боюнча А.В. Осиндин, Г.А. Сапрыкиндин, Ю.Г. Молоковдун, О.Г. Смоляниновдун, С.Г. Григорьевдин, В.В. Гриншкундун, Н.Г. Семенованын, В.М. Вакулюкдун, Г.Д. Аубакировдун эмгектеринде көңүл бурулган. Мультимедиа англ. сөзүнөн которгондо «multi-көп, media-чөйрө» деп которулат, бизче окутуунун маалыматтык технологиясы, аудиовизуалдык маалыматтын түрлөрүн (анимация, графика, аудио, видео, сүрөттөлүштөр ж.б.) чагылдырып, аларды иштете билүүнүн түркүн формасын үйрөтөт. Мультимедиа-экранда маалыматты үн жана кыймыл менен бириктирүүнү камсыз кылган атайын технология.

Бүгүнкү күнү билим берүү системасында (ЖОЖор, колледждер, мектептер) маалыматташтыруу процесси түрдүү баскычта десек жаңылышпайбыз. 1991- жылдан

тартып маалымат эки эсеге өстү [3] орточо эсеп менен алганда дүйнө жүзүндө маалыматтык технологияны колдонуу жылына 10-15% чейин өскөн болсо, ал эми дүйнөлүк тармакка кошулуу көлөмү жагынан 20-25% өсүп жаткандыгы байкалат [4].

Окутуунун жаңы формасын дистанттык билим берүүнүн өнүгүүсүн Д.Л. Кречмандын, С.В. Агапоновдун, З.О. Джалиашвилинин, М. Лукашенконун, М.В. Моисееванын, Е.С. Полаттын, М.Ю. Бухаркинын, М.И. Нежуринанын, И. Семенниковдун эмгектеринен таанышсак болот.

Интернеттин мүмкүнчүлүгүн пайдалануу күндөн күнгө өсүп жаткандыгы талашсыз. Интернет тармагы боюнча маалыматтык технологияны терең өздөштүргөн адис төмөнүлөргө көңүл бурат.

Компьютердик жана маалыматтык компетенттүүлүккө ээ болуу менен компьютердик коммуникациялык компетенттүү болууга багыт алат. Бул компетенттүүлүктөрдүн пайда болушуна көмөк көрсөтүү багытында окуу процессинде мультимедиялык компьютердин (видео адаптер, CD, DVD-ROM, колонка, VGA-видеографикалык стандарт, HDD, RAM, системанын тиби, процессор) жаңы муунун эске алып, мультимедиялык (графикалык жана мантаждоо) программалары жүктөлгөн соң мультимедиялык продукт иштелет жана мультимедиялык лекцияларды окутуучу даярдай алат. Демек, биздин мультимедиялык компьютер жогорку шарттарда окуу материалын кыймыл - аракетте түстүү көрсөтүү менен гана чектелип калбастан, ошол көрүнүшкө түшүндүрмө берип сүйлөй да алат, бул болсо сүйлөөчү, көрсөтүүчү окуу куралдарын жазууга шарт түзөт.

Окутуу формаларынын башкы түрлөрүнүн бири лекция, окуу материалын аныкталган удаалаштыкта берүү менен маселе коюуну, аны чечүүнү, андан жыйынтыктарды чыгарууну үйрөтөт. Эң негизгиси лекцияда окуу-таануу ишмердүүлүгүнүн логикасы ачык-айкын берилиши зарыл. [5]те белгилүү багыт берүүчү лекция, илимий түзүлүштөгү лекция, жалпылоочу лекция ж.б. бар. Бул лекциялар окуу жайларда (күндүзгү, сырткы окуу бөлүмдөрдө), орто окуу жайларда, мектептерде колдонулуп келет. Лекциялардын бул түрлөрүн мультимедиялык лекцияга айлантип, окуу куралын жасоодо окутуунун көрсөтмөлүү методдорун пайдалана алабыз. Мультимедиялык лекция-бул мультимедиялык компьютерде, мультимедиялык программанын негизинде эрежелерди эске алуу менен маалыматтын иштетилишин, аудио-видео формата сакталышы. Бул аныкталыштын негизинде төмөндөгүдөй мультимедиялык лекцияны иштеп чыгуунун эрежелери эске алынышы керек:

- Толук жана тастыкталган маалымат;
- Алынган маалыматтын темасы, максаты, мазмуну, жыйынтыгы иштелип чыгып, текст түрүндө даярдалат;
- Темага ылайык кыскача изилдөөлөр, кыскача анализдер, сүрөттөр, схемалар, формулалар ж.б. коюу менен структурасын окутуучу өзү түзөт;
- Монтаждоодо анимациялык коштоонун болуусу педагогдун чечимине көз каранды болот. Кийинки этапта графикалык, монтаждоочу программаларды пайдалануу менен мультимедиялык лекция иштелип чыгарылат. Мында төмөндөгүдөй шарттар каралат:
- графикалык маалыматты иштетүү;
- үн файлдарын иштетүү, видеоматериалдарын даярдоо, үн жаздырууда дикцияга көңүл буруу;
- дизайн жана графикасын жогорку деңгээлде иштетүү (текстти, фонун, сүрөттөлүштөрдү туура тандоо);
- үн материалы текст же болбосо сүрөттөлүштөргө дал келүүсү;
- убактысы берилген материалга жараша болот;

- күнүмдүк турмушта окуу жана угуу ылдамдыгы төп келгендей шарталышы керек;
- аудио-видео форматта сакталат;

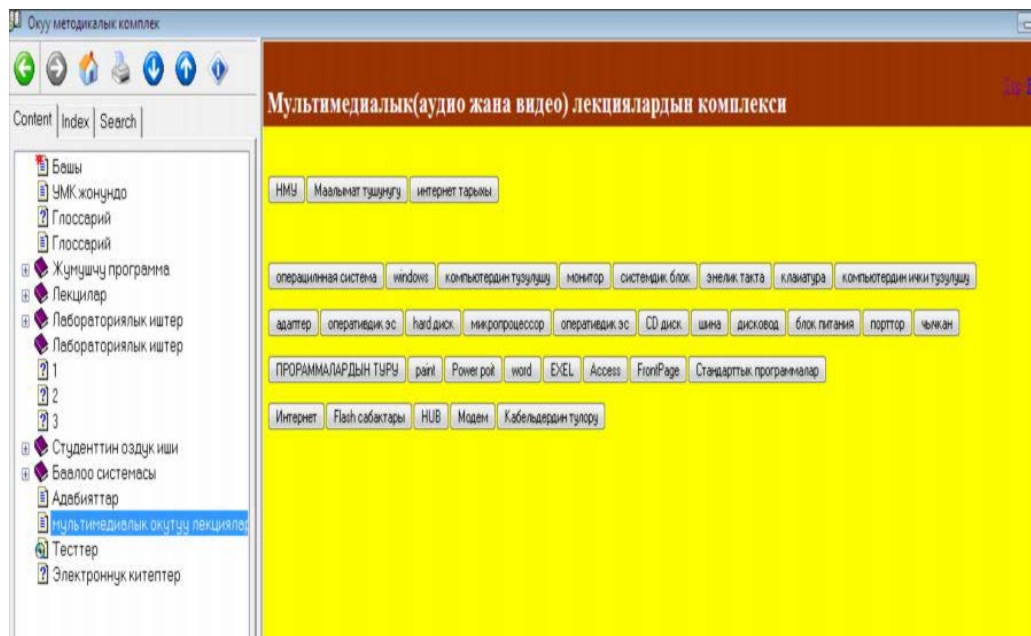
Маалымат видео ролик, кыска метраждуу фильм түрүндө болуп, экрандык берилишинен (кодоскоптон, проектордон, киноаппараттан, телевизордон) колдоно алабыз.

Бул материалдар окуу процессинде сырттан окуган студенттер үчүн өтө пайдалуу десек жаңылбайбыз, себеби бүгүнкү күндө Ош мамлекеттик университети регионалдык университеттердин бири, алыскы райондордо иштөө менен бирдикте сырттан окуп жаткан студенттерибиз аз эмес. Бирок бүгүнкү күнү калктын социалдык жашоосун эске ала турган болсок орто эсеп менен 10 үй бүлөдөн бир гана үй бүлөөдө компьютер бар экендиги бизди түйшөлтөт. Ошол эле учурда баардык үйдө телевизор, DVD болгондуктан даярдалган мультимедиялык лекцияларды DVD дискине көчүрүп берүү, ал эми интернет түйүнүнө иштеп жана чыгууга мүмкүнчүлүгү бар студенттерге Web баракчаларына жайгаштыруу, e-mail аркылуу жиберүү мүмкүнчүлүгү түзүлөт.

Мультимедиялык лекциялардын комплексин пайдаланууда студент кошумча даярдык алат, маалыматтан артта калбай предметти өздөштүрүүгө терең киришет, предметти окуткан педагог дайым жанында болот, түшүнүү жана максакта ылайыктап кароо, кайталап угуу мүмкүнчүлүгү бар.

Даярдалган мультимедиялык лекциялардын комплекси студентке алдын-ала берилет. Ошондуктан сырттан билим алып жаткан студент окууга даярдык менен келиши, окуу учурунда алган билимин баалоодо толук өбөлгө түзөт.

Студент информатика сабагынан төмөнкүдөй мультимедиялык лекцияларды пайдалана алат. Мультимедиялык (аудио видео) лекциялар окуу методикалык комплекске байланган (гипербайланыш). Тексттик, графиктик видео жана аудио маалыматтарды камтып башка документтер менен гипербайланышта болгон документ гипермедиа деп аталат [6].

1-сүрөт. Окуу методикалык комплекстин сүрөттөлүшү

Окуу материалдарын удаалаш колдонуунун негизинде студенттин маалыматтык компетенттүүлүгү калыптанышына көмөк көрсөтүлөт, мында ал:

- маалымат көчүрүү, архивдөө, чогултуу, иштетүү жөндөмдүүлүктөргө ээ болот.
- аппараттык жабдыктарды ажырата билет.

- компьютердик программалардын түрлөрүн айырмалоо менен топторго бөлүү көндүмдөргө ээ болот.

Жогоруда айтылгандардан, сырттан окуу формасы үчүн окутуучулар түзүп чыккан мультимедиялык лекциялардын негизинде, мүмкүнчүлүгү бар студенттер телекоммуникация каражаттарын пайдаланып Интернет тармактарына кирүү менен окутуунун жаңы формасы дистанттык билим алууга өтүүгө шарт түзүлүп жогорку квалификациялуу адис болууга мүмүнчүлүк ала алышат.

Ушундан улам дистанттык окутуу-бул сырттан билим берүүнүн жаңы тепкичи, анда персоналдык компьютердин, аудио- видео техниканын жардамы менен камсыз кылынат. Коомдун өнүгүшүндө коммуникациялык факторлор негизги ролго ээ (телекоммуникация каражаттары адамдардын арасында байланышууда жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачты) [6]: билим алуунун сапатын жогорулатууга көмөк көрсөтөт; маалымат мейкиндигинин ар тараптан ачыктыгы.

Жыйынтыктап айтканда окутуунун жаңы формасы - дистанттык билим берүүгө өтүүдө окуу методикалык комплекстер (Силлабустар), анын ичинде мультимедиялык технология негизги ролду аткары тастыкталды. НМУдагы «Дистанттык жана үзгүлтүксүз билим берүү» факультетиндеги башталгыч курстарынын студенттери үчүн информатика сабагында мультимедиялык лекциялардын колдонулушу натыйжалуу жыйынтыктарды бере алды.

Адабияттар

1. Байсалов Дж.У. Жогорку окуу жайларында аралыктан окутуунун технологиясы. Бишкек 2013.С.27-28
2. Клешова Н.В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы. Дис. кан. пед. наук.-Калининград, 1999.-2010с.
3. Сытник А.А., Папшев С.В., Гельбух С.С. Информация региональной образовательной среды.//Сборник матер.междун.науч.конф.,-Саратов; изд-во СГТУ, 2002. С.10
4. Мамбетакунов Э., Сияев Т.М. Педагогиканын негиздери. Бишкек 2008, 233-234б.
5. Абдылдаев О.Т., Бабаева Н.М., Өмүрканов Т.А. Дистанттык (аралыктан) билим берүүнүн негизги өзгөчөлүктөрү жана артыкчылыктары. Жур.изв.вузов. №5, 2010. С.268-270.
6. Бейшеналиева У. Мультимедиянын мүмкүнчүлүктөрү жана шарттары// Наука и новые технологии. №3, Б., 2009. С. 206-214